

رابطه‌ی شبکه مجازی با خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه‌ی دوم شهرستان اهواز

پیام قاسمی صالح بابری^۱، وحید قاسمی مفرد^۲، مرتضی نوذری^۳

۱- شاغل آموزش و پرورش شهرستان اندیکا

۲- کارشناسی ارشد دانشگاه فرهنگیان

۳- شاغل آموزش و پرورش شهرستان اندیکا

چکیده

بررسی رابطه شبکه مجازی با خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز می‌باشد. این پژوهش از نظر اهداف پژوهش کاربردی، از نظر داده‌ها کمی و از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل تمامی دانش‌آموزان پسر مقطع دوم متوسطه شهرستان اهواز می‌باشند. از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای تعیین حجم نمونه بر اساس استفاده از جدول مورگان استفاده شد که تعداد ۳۷۰ نفر از دانش‌آموزان پسر مقطع دوم متوسطه شهرستان اهواز به عنوان افراد نمونه انتخاب گردیده‌اند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه‌های خودکارآمدی تحصیلی جینکز و مورگان (۱۹۹۹)، پرسشنامه پیشرفت تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۰) بوده‌اند. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمونهای همبستگی پیرسون از نرم افزار SPSS استفاده گردید. نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون در راستای رابطه بین خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی بیانگر آن است که، بین خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی $(r = -0/41)$ ، و بین ابعاد خودکارآمدی: بُعد استعداد، بُعد بافت و بُعد تلاش متغیر خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی بترتیب با ضریب همبستگی $(r = -0/43)$ ، $(r = -0/40)$ و $(r = -0/38)$ از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه آماری منفی معنی‌داری وجود دارد. همچنین، بین پیشرفت تحصیلی و شبکه‌های مجازی با ضریب $(r = -0/48)$ از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه آماری منفی معنی‌داری وجود دارد. و بین ابعاد پیشرفت تحصیلی از جمله: بُعد خودکارآمدی، بُعد تأثیرات هیجانی، بُعد برنامه‌ریزی، بُعد فقدان کنترل پیامد و بُعد انگیزش متغیر پیشرفت تحصیلی و شبکه‌های مجازی بترتیب با ضریب همبستگی $(r = -0/35)$ ، $(r = -0/42)$ ، $(r = -0/51)$ ، $(r = -0/52)$ ، $(r = -0/39)$ رابطه منفی معنی‌داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد. همچنین، نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون، بین خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی با ضریب $(r = 0/45)$ از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه آماری مثبت معنی‌داری وجود دارد.

واژگان کلیدی: پیشرفت تحصیلی، خودکارآمدی، شبکه مجازی.

هر جامعه‌ای در مسیر پیشرفت و رشد و بالندگی خود تا حد زیادی به نظام آموزشی و سیستم تعلیم و تربیت خود متکی است. در دنیای امروزی نظام تعلیم و تربیت سبک زندگی و کیفیت آن را تعیین می‌کند و کیفیت آموزشی هر کشور نیز می‌تواند در آینده جامعه و افراد نقش مهمی را ایفاء نماید. نزدیک به یک قرن است که روانشناسان به صورت گسترده در تلاش برای شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی می‌باشند (خلیل‌زاده، ۱۴۰۰). بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان، یکی از اهداف اساسی نظام‌های آموزش و پرورش معاصر است. از حدود یک قرن گذشته و با پدیدآیی رشته‌های تخصصی علوم تربیتی و روانشناسی تربیتی، مطالعه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و عوامل مرتبط با آن بخش برجسته‌ای از پژوهش‌های متخصصان این دو رشته را تشکیل می‌دهد (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۹). در دنیای تحصیلی، زندگی روزمره دانش‌آموزان آسان نبوده است و آنها اغلب با چالش‌های تحصیلی روبه‌رو می‌شوند، از جمله اینکه معلمان از آنها می‌خواهند تکالیف مرتبط به مدرسه را انجام دهند و در عین حال انتظار دارند که این تکالیف را به طور یکسان مطابق با استانداردهای مقرر و تعیین شده مربوط به مدرسه‌شان مورد توجه قرار دهند (کایوبیت و همکاران^۱، ۲۰۱۶). با این حال، اگرچه دانش‌آموزان بیشتر وقت خود را در مدرسه می‌گذرانند؛ اما کسی نمی‌تواند این واقعیت را انکار کند که آنها نیز در سایر فعالیت‌هایی که معمولاً دوستان و گروه‌های اجتماعی را در بر می‌گیرند، درگیر هستند. لذا، اینجا زمانی است که چالش به وجود می‌آید؛ زیرا، دانش‌آموزان باید یاد بگیرند بین فعالیتها و تکالیف مدرسه، درخواست‌های دوستان و گروه‌های اجتماعی‌شان و نیز میان زمان و اوقات فراغت خود تعادل برقرار نمایند (عبدالفتاح و سلمان، ۲۰۱۷).

شبکه‌های اجتماعی، یکی از مهمترین و موفق‌ترین این برنامه‌های اینترنت می‌باشند. شبکه‌هایی از جمله فیس بوک، توییتر، وات ساپ، وایبر، تلگرام و ... از جمله شبکه‌های اجتماعی مجازی هستند که در مدت زمانی کوتاهی به سرعت رشد کرده‌اند و روزبه‌روز میان افراد محبوبیت بیشتری پیدا می‌کنند (لی^۲ و همکاران، ۲۰۱۰). شبکه‌های اجتماعی وب، نسل جدیدی از امکانات وب هستند که امروزه در کانون توجه کاربران اینترنت قرار گرفته‌اند اینگونه سراچه‌ها بر مبنای تشکیل اجتماعات بر خط فعالیت می‌کنند و هر کدام دست‌هایی از کاربران اینترنت را که دارای علایق یا ویژگی‌های مشترک هستند، گرد هم می‌آورند. این گونه شبکه‌ها در واقع نوعی رسانه اجتماعی هستند که شیوه جدیدی از برقراری ارتباط و اشتراک اطلاعات را در اینترنت امکان پذیر کرده‌اند. صدها میلیون نفر از کاربران اینترنت عضو صدها شبکه اجتماعی مختلف هستند و بخشی از فعالیت بر خط روزانه‌شان

^۱ . Cayubit, Cadacio, Chua & Verdan.

^۲ . Lee

در این سایت‌ها می‌گذرد (فلاحی و همکاران، ۲۰۱۰). شبکه‌های اجتماعی از افراد و یا سازمان‌هایی ساخته می‌شوند که هر یک از آنها به عنوان یک فرد یا گروه در این شبکه حضور دارند و می‌توانند با تعداد دیگری از افراد و گروه‌ها ارتباط مستقیم یا غیر مستقیم داشته باشند. این شبکه‌ها به دلیل تکثر و تنوع محتوایی و قابلیت‌های متعدد نرم افزاری و اینترنتی مورد استفاده کاربران زیادی قرار گرفته‌اند. ضمن آن که شبکه‌های اجتماعی با ایجاد حس اعتماد، کانالی عاطفی-شناختی را ایجاد می‌نمایند که تأثیر بالایی بر روابط بین کاربران این شبکه‌ها و وب سایت‌هایی این چنینی دارند. شکل‌گیری اعتماد به دلیل فراگیر بودن دارای اهمیت زیادی است، چرا که بدین ترتیب موجبات گسترش گرایش به شبکه‌های اجتماعی در سطح وسیعی از افراد جامعه فراهم آورده و به صورت پی در پی توسعه‌ای روز افزون می‌یابند (لی و همکاران، ۲۰۱۰). این شبکه‌ها نقش مهمی در شکل‌گیری و جهت‌دهی افکار عمومی در سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای و جهانی بازی می‌کنند (ذکایی و کاتبی، ۲۰۱۰). در عرصه تعلیم و تربیت شبکه‌های اجتماعی مجازی، حوزه تحقیقاتی برای اطلاعات جامع دانشجویان است که به سرعت در حال رشد می‌باشند (لی و همکاران، ۲۰۱۰). با پیدایش شبکه‌های اجتماعی، استفاده از این شبکه‌ها جز جدایی‌ناپذیری از زندگی بسیاری از دانشجویان شده است و بر روی کلیه جوانب زندگی دانشجویی، از جمله میزان مطالعه، عملکرد تحصیلی و سایر مهارت‌های تحصیلی آنها تأثیر مستقیم داشته است (التانتاوی^۱، ۲۰۱۱).

- بیان مسئله

همه دانش‌آموزان بهترین و مهمترین دوران زندگی خود را در ایام کودکی و نوجوانی در مدارس حضور می‌یابند و دست اندرکاران آموزشی نیز باید برای جلوگیری از اتلاف وقت، انرژی، هزینه‌ها و فرصت‌های مهم مهارتی آنها در زندگی، باید یک طراحی و برنامه‌ریزی‌های آموزشی و تربیتی مناسبی داشته باشند. تا مبدا دانش‌آموزان احساس کنند که حضور آنان در مدارس بیهوده، بدون هدف و صرفاً ضایع کردن وقت می‌باشد. در این راستا، هر نظام آموزشی، با هدفها و برنامه‌های گوناگونی برای حضور هر دانش‌آموزی شکل گرفته است (کهرازی، ۱۴۰۰). یکی از مهمترین نهادهای اجتماعی نهاد آموزش و پرورش است. نهادی که اهمیت آن باعث شده برنامه ریزان و سیاست‌گذاران در تصمیمات خود توجه ویژه‌ای به آن نمایند و آن را زیربنای توسعه جوامع تلقی کنند. بنابراین متولیان این نهاد نه فقط بر کمیت که مهمتر از آن باید بر کیفیت آموزش تأکید داشته و از این طریق برای دست یابی به مراحل توسعه‌یافتگی تلاش کنند (شاوردی و همکاران، ۱۳۹۸). از جمله شاخصه‌های مهم در سنجش کیفیت آموزش، خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان هستند که از نقطه نظر علمی و کاربردی دارای اهمیت می‌باشند.

^۱ . Eltantawi

خودکارآمدی را قضاوت افراد در مورد توانایی‌هایشان برای سازمان دهی و اجرای یک سلسله کارها جهت رسیدن به انواع تعیین شده عملکرد می‌داند. از دیدگاه باندورا، دانش‌آموزان خودکارآمد هنگام مواجهه با مشکلات بیشتر از افرادی که به قابلیت خود تردید دارند از خود سخت‌کوشی و پشتکار نشان می‌دهند و فعالانه در فعالیت‌های آموزشی شرکت می‌کنند. به طور کلی هنگامی که افراد بر این باور باشند که قابلیت‌ها و توانایی‌های لازم برای انجام کار یا فعالیتی را دارند، برای انجام آن تکلیف وقت بیشتری صرف نموده و در نهایت به نتایج بهتری دست پیدا خواهند کرد. ادراک افراد از خود، بر تفکر، انگیزش، عملکرد و هیجانات فرد تأثیر می‌گذارد (اصغری گنجی و همکاران، ۱۳۹۹). خودکارآمدی تحصیلی، به معنی اطمینان در انجام وظایف تحصیلی مانند خواندن کتاب، پاسخ به سئوالات در کلاس و آمادگی برای آزمون است. سطوح بالای خودکارآمدی تحصیلی منجر به میانگین نمرات بالاتر و پایداری برای تکمیل تکالیف می‌شود. در نتیجه دانش‌آموزانی که خودکارآمدی تحصیلی بالاتری دارند، سازگاری تحصیلی بهتری دارند و راهبردهای یادگیری سودمندتری را به کار برده و در نهایت، کارکرد بهتری خواهند داشت (سامره و مقدم، ۲۰۱۶). خودکارآمدی تحصیلی روی انتخاب فعالیت‌ها، تلاش صرف شده، استقامت و پایداری در انجام تکالیف و دستاوردهای تکلیف، تأثیر می‌گذارد. همچنین خودکارآمدی تحصیلی جز عواملی است که در پیشرفت تحصیلی نقش زیادی دارد و دانش‌آموزان دارای خودکارآمدی بالا در مقایسه با دانش‌آموزان دارای خودکارآمدی پایین، به پیشرفت بیشتری نائل می‌شوند (سماوی و همکاران، ۲۰۱۷). آنها شکست را به تلاش ناکافی یا دانش و مهارت ناکافی که قابل جبران است، نسبت می‌دهند. این افراد تکالیف دشوار را، چالشی که باید بر آن غلبه کنند می‌بینند و نه تهدیدی که باید از آن اجتناب کرد. یک چنین نگاهی باعث ایجاد علاقه‌ی درونی و درگیری عمیق در فعالیت‌ها می‌شود. آنها موقعیت‌های تهدیدآمیز را با اطمینان، به عنوان موقعیت‌هایی که می‌توانند بر آنها کنترل داشته باشند می‌بینند. بنابراین، خودکارآمدی باعث افزایش موفقیت‌های شخص می‌شود و استرس و آسیب‌پذیری در برابر افسردگی را کاهش می‌دهد. خودکارآمدی بالا ترس از شکست را کاهش می‌دهد، سطح آرزو را بالا می‌برد و توانایی‌های حل مسئله و تفکر تحلیلی را بهبود می‌بخشد (آشوری، ۲۰۱۴). از جهتی، در دنیای امروز تحولات فناورانه، مقوله ارتباطات و تبادل اطلاعات را به حد وسیعی توسعه داده است. رسانه‌ها با انواع و اشکال گوناگون، در حال تکثر و ازدیاد هستند که یکی از انواع رسانه‌های نوین در فضای سایبری، شبکه‌های اجتماعی است. شبکه‌های اجتماعی که با ابتکار و مدیریت واحدهای روانی سازمان یافته امریکایی اولین بار شروع به کار کردند، امروزه بیشترین مخاطب و مشتری اینترنتی جهان را دارند. رسانه‌های اجتماعی به صورت هدفمند در جنگ نرم و جنگ رسانه‌ای علاوه بر توانایی جابه‌جایی افکار، ظرفیت سازماندهی و شکل‌دهی اعتراضات و نافرمانی‌های مدنی در فضای واقعی را نیز دارند (حسین‌پور و کرم زاده، ۱۳۹۹). این شبکه‌ها به نوبه خود و به علل مختلف افراد به ویژه نوجوانان را به خود جذب می‌کنند. یکی از این جاذبه‌ها

دیدن و آشنا شدن با تازه ترین پدیده هایی است که در نقاط مختلف جهان مورد توجه و استقبال واقع می شوند. به ویژه اگر این پدیده های تازه با زندگی روزمره نوجوان نیز مرتبط بوده و حس و حال جدیدی را بتواند در او به وجود آورد مانند فیلم، موسیقی، تیپ هنرپیشه های معروف، رنگ و مدل لباس های جدید، مدل موهای جدید و هر آنچه که در فضای اینترنت و شبکه های اجتماعی، مد روز شناخته شود می تواند عامل مؤثری برای کنجکاو و جذب جوانان به سوی خود گردد. در این زمینه تعداد زیادی از صفحات مد و زیبایی شبکه های اجتماعی مجازی با سرمایه گذاری زیاد و استفاده از فن آوری های به روز تلاش می کنند سبک های و طرح های متنوع و مختلفی را به جوانان القا کنند (یعقوبی، ۱۳۹۸). به عبارت روشن تر، تعیین اهداف کاذب و دادن مسیر و جهتی در راستای اهداف جهان سرمایه داری به نوجوانان که تحت تاثیر هیجانات بر اساس اقتضانات سنی خویش هستند و تعریف کاذب از خودکارآمدی یکی از معضلاتی است که ممکن است نوجوانان را از مسیر اصلی پیشرفت فردی و اجتماعی باز دارد، که نیازمند بررسی مداوم در نوجوانان بویژه پسران است که در شرایط روز جامعه به بهانه مدرگرایی و آزادی حجاب اذهان آنها را مختل کرده اند. هدر رفتن تمرکز ذهنی و انرژی در مسیری غیر از مسیر اصلی زندگی و تحصیلی، و سرگرمی به اوهام و تبلیغات در شبکه های مجازی، حتی با فرض منفعل بودن دانش آموزان در مسائل روز و جذب سرگرمی های مجازی شدن، در پیشرفت تحصیلی آنها می تواند تاثیر گذار باشد.

از سوی دیگر، پیشرفت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن سالها است که مورد توجه پژوهشگران آموزشی قرار گرفته است با توجه به آشکار شدن پیشرفت تحصیلی در نظام آموزشی، شناسایی و بررسی عوامل موثر بر آن حائز اهمیت است (سهرابی و همکاران، ۲۰۱۶). عملکرد ضعیف تحصیلی یکی از معضلات نظام آموزشی می باشد که به شیوه های گوناگون همچون عدم موفقیت دانش آموزان در دستیابی به هدفهای مقاطع تحصیلی، تکرار پایه های تحصیلی، ترک تحصیلی و .. خود را نشان می دهد (زارع و همکاران، ۲۰۱۰). پیشرفت تحصیلی، یک عامل مهم به حساب می آید، زیرا می تواند به عنوان شاخصی برای ارزیابی موفقیت آموزش و پرورش در سطح یک کشور در نظر گرفته شود. به همین دلیل پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از مسائلی است که پژوهشهای زیادی را به خود اختصاص داده است. اینکه افراد باید دارای چه شرایط و امکاناتی باشند تا بتوانند در تحصیل موفق بشوند؟ و اینکه موفقیت به چه عواملی مربوط است؟ از جمله موضوعات مورد علاقه و توجه روانشناسان و صاحب نظران علوم تربیتی می باشد (سویسا و ویس، ۲۰۱۴). برای رسیدن به پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان لازم است به عوامل مؤثر در آن توجه خاصی داشته باشیم (لوپس و همکاران، ۲۰۰۸). محدود بودن میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی و استفاده از آنها برای ارتباط با اساتید و معلمان، خانواده و دوستان می تواند دانشجویان و دانش آموزان را در کسب عملکرد تحصیلی و دانشگاهی مثبت موجب شوند. گرچه عکس این قضیه نیز صادق است. بدین قرار که سپری کردن زمان

بیش از حد برای استفاده از شبکه‌های مجازی باعث تأثیر منفی بر دانشجویان، دانش‌آموزان و وارد ساختن خلل در عملکرد تحصیلی و دانشگاهی آنان می‌شود (سدر و اویشی، ۲۰۰۹). در همین راستا صاحب نظران دیگری بیان کرده‌اند استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی جز جدایی ناپذیری از زندگی بسیاری از دانش‌آموزان و دانشجویان شده است و بر روی کلیه جوانب زندگی آنها، از جمله میزان مطالعه و عملکرد و پیشرفت تحصیلی آن‌ها، تأثیر مستقیم داشته است (ماشینی، ۱۹۹۶). هر چند که استفاده از این شبکه‌ها سبب تسهیل ارتباط با دوستان می‌شود (کریسچنر، ۲۰۱۰)، ولی به همان میزان با کاهش زمان مطالعه محصلان، سبب اختلال در روند تحصیل آن‌ها می‌گردد (تامپسون و همکاران، ۲۰۰۸). اما شبکه‌های اجتماعی صرفاً اثرات منفی نداشته و می‌توان با به کارگیری آن‌ها در فرایند آموزشی و یا درمانی، از آن‌ها به طور بهینه در جهت اهداف آموزشی استفاده کرد (ابرین، ۲۰۱۱). مطالعات اخیر نشان داده‌اند اگرچه رسانه‌های اجتماعی پتانسیلی برای ایجاد اثرات منفی بر روی دانش‌آموزان و دانشجویان دارند، با این وجود این وب سایت‌ها می‌توانند به عنوان یک منبع مفید و مثبت برای دانش‌آموزان در جنبه‌های مختلف خدمت رسانی کنند به شرطی که به طرز صحیحی مورد استفاده قرار گیرند (پدیدیا، ۲۰۰۳). با توجه به مطالب مذکور، محقق در صدد پاسخگویی به این پرسش است که آیا بین شبکه مجازی با خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع دوم متوسطه شهرستان اهواز رابطه وجود دارد؟

- اهمیت و ضرورت پژوهش

دنیای کنونی ما عصر تاخت و تاز وسایل ارتباط جمعی از جمله رادیو، تلویزیون، ماهواره، تلفن همراه و اینترنت است. جوان امروز دیگر محدودیتهای گذشته را ندارد و هر لحظه می‌تواند با هر نقطه‌ای از جهان که بخواهد ارتباط برقرار کند. ورود به دنیای مجازی و یا به عبارت دیگر، زندگی در محیط‌های مجازی امری بدیهی به شمار می‌رود. شاخص‌های مهم رسانه‌های پست مدرن این است که به راحتی در اختیار افراد با سبکها و هنجارهای مختلف اجتماعی قرار گرفته و این امر به مرور میزان کنترل خانواده‌ها و مدارس بر آموخته‌های نسل جدید و نیز کیفیت و جهت‌گیریهای آموزشی و تربیتی خانواده‌ها، مدارس و جامعه را متأثر ساخته و جهانی با ویژگیهایی که ارتباطات رایانه‌ای آن را ایجاد کرده، پدید آمده است (محمدی صادق، ۱۳۹۸). با پیدایش شبکه‌های اجتماعی مجازی، استفاده از این شبکه‌ها جزء جدایی ناپذیری از زندگی بسیاری از دانشجویان و دانش‌آموزان شده است و بر کلیه جوانب زندگی آنان، از جمله میزان مطالعه، عملکرد تحصیلی و سایر مهارتهای تحصیلی آنها، تأثیر مستقیم داشته است (همان: ۱۴۶). با توجه به اینکه نوجوانی دوره آسیب‌پذیری نسبت به اثرات وقایع و پدیده‌های اجتماعی است، مطالعه تأثیر شبکه‌های اجتماعی در زندگی اجتماعی و تحصیلی نوجوانان امر مهمی به شمار می‌آید. رسانه‌های اجتماعی شامل وب سایت‌های شبکه‌های اجتماعی، بخشی جداناپذیر، از زندگی دانش‌آموزان است که استفاده غیرمعمول و

پیوسته از این شبکه‌ها می‌تواند بر پیشرفت تحصیلی آنان تأثیر منفی بگذارد. پیشرفت تحصیلی به تغییرات کمی و کیفی در معلومات و مهارت‌های دانش‌آموزان به واسطه برخورداری از آموزش و پرورش رسمی اطلاق می‌شود که با معدل درسی سالانه آن‌ها سنجیده می‌شود (اصغری گنجی و همکاران، ۱۳۹۹). خودکارآمدی نیز از دیگر مولفه‌های مورد نظر محقق می‌باشد که خواسته یا ناخواسته از شبکه‌های مجازی و بسته به نحوه استفاده افراد از این شبکه‌های مجازی، تأثیرات مثبت یا منفی را ممکن است بپذیرد یا بگذارد. حقیقت مسلم این است که خودکارآمدی یکی از ابعادی است که در روانشناختی خصوصاً در عرصه آموزش و پرورش بسیار مورد توجه است. خودکارآمدی به فرد کمک می‌کند تا سطح بالایی از عملکرد و پیشرفت را بروز دهد. این عوامل درونی نقش تعیین‌کننده‌ای در نگرش، اضطراب و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند (حسین‌زهی و همکاران، ۱۳۹۵). چرا که با همه مزایای شگفت‌انگیز آموزشی، اطلاعاتی و فراغتی شبکه‌های اجتماعی اینترنتی، باید به جنبه‌های تاریک و آسیب‌های فرهنگی و تربیتی این شبکه‌های اجتماعی از جمله ناهنجاری‌های رفتاری، فروپاشی ارزش‌ها، گم‌کردگی هویت و نقش‌ها، سردرگمی اجتماعی و فرهنگی بر خواسته از گسترش روزافزون کاربری شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و به ویژه گرایش به تب‌مدگرایی و خودآرایی اشاره کرد که باعث تعارض و ناهماهنگی ارزش‌ها در جامعه می‌شود که خود تغییر در سبک زندگی جوانان و عدم تعادل در جامعه را رقم زده است، لذا در این زمینه ضرورت بررسی نقش عضویت و مشارکت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و تأثیر آن بر نوجوانان بررسی شود. ضرورت توجه به میزان تأثیرپذیری از فرهنگ‌های دیگر در زمینه مد، لباس، آرایش و وضع ظاهری، به ویژه در جوانان ایرانی و به طور ویژه‌ای در پسران نوجوان که خیل عظیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند، می‌تواند باری‌رسان و راهگشای برنامه‌ریزی‌ها، فرهنگ‌سازی‌ها و تصمیمات سنجیده‌تری در نهادهای رسمی گردد. از آنجایی که فرهنگ هر ملت و یا قومی، مجموعه آداب و رسوم، سنت‌ها، ارزش‌ها و موارث اجتماعی است که از گذشتگان به ارث برده‌اند بررسی این موضوع حساسیت بیشتری را در جهت ابقا و مصونیت آن از هر گزند می‌طلبد و واضح است که بر اساس مطالعات دقیق، می‌بایست در ارتباط با دوران نوجوانی و جوانی، بین زیرساخت‌های فرهنگی هر نسل با آرمان‌های مقبول و مشروع جامعه وفاق ایجاد نمود (یعقوبی، ۱۳۹۸). بویژه نوجوانان که در مسیر خودکارآمدی و وظایف دانش‌آموزی خود از جمله پیشرفت تحصیلی نیاز به آگاهی در این زمینه دارند. بنابراین، محقق در صدد بررسی رابطه شبکه مجازی با خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز می‌باشد.

- اهداف پژوهش

تعیین رابطه شبکه‌های مجازی با خودکارآمدی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز.

تعیین رابطه شبکه‌های مجازی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز.

تعیین رابطه خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز.

- فرضیات پژوهش

- بین شبکه‌های مجازی با خودکارآمدی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز رابطه‌ی آماری معنی‌داری وجود دارد.

- بین شبکه‌های مجازی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز رابطه‌ی آماری معنی‌داری وجود دارد.

- بین خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز رابطه‌ی آماری معنی‌داری وجود دارد.

ادبیات و پیشینه پژوهش

یکی از نظریه‌های مهم تغییر رفتار در زمینه یادگیری، تئوری خودکارآمدی آلبرت بندورا^۱ است. بر اساس این تئوری از میان مکانیسم‌های شخصی، هیچکدام بنیادی‌تر یا فراگیرتر نسبت به خودکارآمدی در کنترل رفتار و تقاضاهای محیطی نیست. خودکارآمدی تحصیلی، به طور خاص به معنی اطمینان در انجام وظایف تحصیلی مانند خواندن کتاب، پاسخ به سوالات در کلاس و آمادگی جهت آزمون است. همچنین نسبت به این تئوری بنیانگذار و تبیین‌کننده نظریه یادگیری - اجتماعی آلبرت بندورا در جایگاه چهارمین روان‌شناس تاثیر گذار در تاریخ علم روانشناسی با نظریه خود به پرسش‌های کلیدی در این علم پاسخ می‌دهد. در نظریه یادگیری شناختی اجتماعی، مفاهیم رفتارگرایی و شناختی را با همدیگر ترکیب می‌کند و وحدت می‌بخشد و روی تاثیر متقابل یا تعامل عوامل شناختی، رفتاری و محیطی تاکید می‌کند؛ و در واقع، یک نظریه رفتاری است که اصولش را از شرطی کردن کلاسیک و عامل، می‌گیرد. ولی از آنها فراتر می‌رود و به فرآیند‌های «سرمشق قرار دادن یا الگوگیری و کنترل خود» اهمیت بیشتری می‌دهد (قنبری طلب، ۱۳۹۴).

در نظریه خودکارآمدی به مثابه یک نظریه‌ی معاصر در قلمرو مطالعاتی انگیزش پیشرفت تحصیلی، فرض می‌شود که باور فرد نسبت به قابلیت‌های فردی خویش در انجام موفقیت‌آمیز مطالعات زندگی تحصیلی در پیش‌بینی نمایش اشکال مختلفی از رفتارهای پیشرفت مدارانه‌ی وی نقش مهمی ایفا می‌کند.

بر اساس نظریه شناختی - اجتماعی بندورا، خودکارآمدی در حکم عاملی مهم، نقش موثر در یادگیری و خلاقیت دارد. و انگیزه درونی وقتی رشد می‌کند که افراد برای دستیابی به معیارهای هیجان‌انگیز تلاش کنند. در این صورت هم یک حس

^۱ Albert Bandura

خودکارآمدی بالقوه برای دستیابی به این معیارها در فرد ایجاد می‌شود. همچنین، در صورت دستیابی، فرد خودسنجی مثبتی از خود بدست می‌آورد. طبق دیدگاه بندورا، باورهای خودکارآمدی در موقعیت‌های پیشرفت با تأکید بر سه قلمرو افکار، هیجان‌ها و اعمال مشخص می‌شود. بر این اساس در نظریه خودکارآمدی فرض می‌شود که باورهای خودکارآمدی از طریق تسهیل هیجان‌های مثبت و تقویت بیش از بیش قابلیت‌های فردی خویشتن در انجام موفقیت‌آمیز مطالبات فرا روی، در پیش-بینی گروه وسیعی از رفتارهای انطباقی در موقعیت‌های پیشرفت ایفای نقش می‌کنند (کهرازی، ۱۴۰۰).

نظریات مرتبط با شبکه‌های اجتماعی

نظریهٔ انبوه تنها^۱: دیوید رایزمن محور حرکت جوامع را از منظر ظهور و توسعه وسایل ارتباط جمعی می‌نگرد. به زعم وی در دوران اول (انسان سنت راهبر) سنت‌ها به عنوان شیوه‌های آزموده و تقدس یافته، موجبات ایجاد تسلسل بین نسل‌های تاریخی را فراهم می‌سازند (ساروخانی، ۱۳۷۳: ۵۲). با اختراع دستگاه چاپ و توسعه اسناد مکتوب دوران دوم و انسان درون راهبر با ویژگی خاص فردگرایی شکل می‌گیرد. و در دوران سوم که با ظهور وسایل ارتباط جمعی و پدیده‌هایی چون هدایت از دور مواجه هستیم، انسانی دگر راهبر را داریم دورانی که به زعم رایزمن در آن «دیگرانی چند» (صاحبان وسایل ارتباطی) الگوهای حیات اجتماعی را می‌سازند (همان، ۵۵).

نظریه وابستگی^۲: نظریه وابستگی بر وابستگی‌های متفاوت افراد به رسانه‌ها تأکید دارد هر چند این وابستگی‌ها در بین افراد و گروه‌ها می‌تواند بسیار متفاوت باشد. بال روکیچ^۳ و دی فلور^۱ که این نظریه را در سال ۱۹۷۶ مطرح کردند، معتقدند در جامعه صنعتی و نوین شهری، مخاطبان وابستگی شدیدی به اطلاعات رسانه‌های جمعی پیدا کرده‌اند و بسیاری از اعمال و زندگی و روابط تجاری خود را بر اساس این اطلاعات انجام می‌دهند. آن‌ها به رابطه سه جانبه رسانه‌ها، مخاطبان و جامعه تأکید دارند و در هر یک از این واحدها عواملی در افزایش و یا کاهش میزان وابستگی دخیل هستند. یکی از عناصر مهمی که در یک جامعه مهم و اثرگذار است بحث تغییرات و بی‌نظمی و وجود تضاد است و هرگاه این تغییرات زیاد و شدید باشند در بین مردم عدم اطمینان نیز افزایش می‌یابد. بر اساس دیدگاه بال روکیچ و دی فلور هر چقدر جوامع پیچیدگی بیشتری می‌یابند و هر چقدر فناوری رسانه پیچیده تر شود، درجه وابستگی به اطلاعات رسانه‌ها در بین مخاطبان بیشتر می‌شود البته درجه این وابستگی بین افراد متفاوت است. برخی به ورزش، برخی دیگر به بازار سهام و بعضی به مسایل مختلف دیگر علاقه مند هستند. آن‌ها معتقدند هر چه درجه وابستگی فرد به یک پیام

^۱ Lonely Crowd Theory.

^۲ Dependency Theory.

^۳ Ball-Rokeach.

بیشتر باشد احتمال این که شناخت ها، احساسات و رفتارهای مخاطب را تغییر دهد بیشتر است. از سویی وجود پیام های متنوع تشویش آور است و در نتیجه افراد ممکن است برای کاهش آن به رسانه های جمعی روی بیاورند و این امر می تواند در تعریف و شکل دهی واقعیت، قدرت زیادی به رسانه ها بدهد (سورین و تانکارد، ۱۳۸۶: ۴۱۵-۴۱۲). به نظر می رسد نظریه وابستگی مخاطب را عنصری منفعل و غیرپویا فرض می کند و حال آن که توانایی رسانه ها ناشی از زمینه های پیشین مخاطب و ساختارهای اجتماعی است. طبق این نظریه پیام بر دانش و رفتار فرد مؤثر است اما تفاوت این دیدگاه با نظریه تزریقی در این است که نظریه تزریقی معتقد است رسانه در افراد انفعال ایجاد می کند، بر این اساس مخاطبان فیلم های خشونت بار، خشن می شوند ولی بر اساس نظریه استحکام تنها کسانی که زمینه خشونت دارند خشن خواهند شد و بر اساس دیدگاه وابستگی مخاطبان به نوعی دچار بی حسی هستند (رونقی، ۱۴۰۱: ۴۱).

- نظریه امپریالیسم فرهنگی^۱: نظریه امپریالیسم فرهنگی را که به تسلط تکنولوژی رسانه ای بر فرهنگ جامعه تأکید دارد، توسط هربرت شیلر در کتاب ارتباطات توده ای و امپراتوری آمریکایی در سال ۱۹۶۹ مطرح شد. این دیدگاه بیان می دارد که انگیزه ی اصلی جهانی شدن ارتباطات به منظور طلب منافع تجاری از سوی شرکت های بزرگ و چندملیتی آمریکایی بوده که اغلب در جهت همکاری با منافع سیاسی و نظامی غرب و علی الخصوص آمریکا عمل می کرده اند. این جریان شکلی تازه از وابستگی را به وجود آورد که منجر به هجوم فرهنگ غربی و در نتیجه نابودی فرهنگ های سنتی و بومی شده است. در عصر جدید که شیوه استعمار نو بر جهانی شدن فرهنگ غربی متمرکز شده و از ابزارهای رسان های مدرن بهره می برد، به جایگزینی استعمار نوپای آمریکایی بجای امپراتورهای سنتی (بریتانیا، پرتغال و اسپانیا) منجر شد. این امپراتوری جدید بر پایه دو عامل کلیدی استوار است: اول قدرت اقتصادی و دیگری احاطه بر دانش ارتباطات که با فراهم کردن زمینه یکسان سازی فرهنگی، در جهت احاطه و تسلط آمریکا و فرهنگ آن بر کلیه نقاط کره ارض تلاش مستمر دارد. باید توجه داشت که این زمینه ارزان و قابل دسترس انتقال عناصر فرهنگی هر چند برای همه جوامع فراهم است ولی بهره اصلی و فراگیر را کشورهای دارای تکنولوژی رسانه ای می برند و آنان در غالب کردن و قالب نمودن عناصر فرهنگیشان موفق عمل می کنند. از سویی گسترش ارتباطات موجب افزایش تناقض ها در روابط انسانی می شود و جالب تر این که در دنیای شفاف اطلاعات، به دلیل کاهش تعامل های رو در روی انسا نها بسیار کمتر از گذشته قادر به درک نیازهای یکدیگر می شوند (گلچین و همکاران، ۱۳۹۱: ۹۵).

^۱ De Fleur..

^۲ Cultural Amperialism Theory.

نظریه کاشت^۱: نظریه کاشت تأکید زیادی بر آثار تدریجی و درازمدت رسانه‌ها بر شکل‌گیری تصورات ذهنی مخاطبان از دنیای اطراف و مفهوم سازی آنان از واقعیت اجتماعی دارد. جرج گربرنر^۲ این نظریه را در دهه ۱۹۶۰ مطرح کرد و در این راستا تحقیقات با عنوان شاخص‌های فرهنگی انجام داد تا تأثیر تماشای تلویزیون را بر باورها و دیدگاه‌های بینندگان درباره جهان واقعی آنان بررسی کند. این نظریه در درون سنت تأثیر جای می‌گیرد هر چند پژوهش‌های مبتنی بر سنت اثر از اهداف اصلی تلویزیون یعنی مستحیل کردن جریان‌های گوناگون در درون یک جریان اصلی ثابت و مشترک غفلت می‌کردند (مهدی زاده، ۱۳۸۹: ۶۵). گربرنر و همکارانش معتقد بودند نظریه کاشت یک فراگرد بدون جهت نیست بلکه بیشتر شبیه فراگردی جاذبه‌ای است. به این معنا که هر گروه از بینندگان ممکن است در جهت متفاوتی حرکت کند اما همه گروه‌ها تحت تأثیر جریان مرکزی واحدی هستند. لذا کاشت بخشی از یک فراگرد دائمی و پیش‌رونده تعامل میان پیام‌ها و زمینه‌های قبلی است (ویندال و دیگران، ۱۳۸۷: ۳۷۳). لذا نظریه کاشت یک رابطه خطی ساده را بیان نمی‌کند و مبتنی بر مدل‌های محرک پاسخ نیست؛ بلکه به یک رابطه استمرار و تغییر تدریجی در درازمدت متوجه است. طبق نظر گربرنر ارتباطات، تعامل از طریق پیام‌هاست، یک فرایند متمایز انسانی که هم‌آفریننده محیط نمادین است که فرهنگ را می‌سازد و هم تحت هدایت آن محیط است. بنابراین می‌توان گفت ارتباطات جمعی بر قدرت سیاسی و فرهنگی دلالت دارد و از سویی قدرت، خلق پیام‌هایی که آگاهی جمعی را کشت می‌کند، این عمل یک فرایند دوسویه است: حق تولید پیام از قدرت اجتماعی نشأت می‌گیرد اما احتمال دارد قدرت اجتماعی از طریق همین حق تولید پیام حاصل شود (مهدی زاده، ۱۳۸۹: ۶۷).

نظریه استحکام^۳: لازارسفلد و برلسون در اواخر دهه ۱۹۴۰ نظریه‌ای تحت عنوان استحکام مطرح کردند که تأثیرات پیام‌های ارتباطی بر نگرش و رفتار مخاطب را محدود و عمدتاً در راستای استحکام بخشیدن به اعتقادات قبلی مخاطب عمل می‌کند. این نظریه برخلاف نظریه تزریقی، ارتباط را جریانی دو مرحله‌ای می‌داند که طی آن پیام‌های ارتباطی از رسانه‌ها به واسطه‌هایی به نام رهبران فکری می‌رسد و از طریق آنان در بین مردم انتقال و اشاعه می‌یابد (مهدی زاده، ۱۳۸۹: ۵۳). این نظریه فقط به تأثیر مستقیم رسانه و پیام بر مخاطبان تأکید ندارد بلکه آن را در یک فرایند و زمینه اجتماعی مورد توجه قرار داده است. در این فرایند شرایط اجتماعی، نقش رهبران فکری، روابط اجتماعی و پذیرش مردم را مد نظر قرار می‌دهد. لذا تأثیر رسانه نه یک سویه است و نه

^۱ Culvaon Theory.

^۲ George Gerbner.

^۳ Reinforcement Theory.

در خلا اجتماعی است بلکه در حین روابط اجتماعی و با توجه به نقش مهم و اثرگذار رهبران فکری که می‌توانند به عنوان کاتالیزور عمل کند، مطرح شده است (رونقی، ۱۴۰۱: ۴۲).

نظریه ساخت یابی^۱: نظریه ساخت یابی آنتونی گیدنز^۲ تلفیق بین تعامل گرایی و ساختارگرایی است. مطابق این نظریه عامل انسانی و ساخت در یک رابطه دیالکتیکی قرار می‌گیرند و در این رابطه ساختار و آگاهی ساخته و پرداخته می‌شود، بر این اساس گیدنز به رابطه عاملیت انسان و ساختارها به شکلی پویا و تاریخی و تدریجی اعتقاد دارد. در این نظریه جدایی بین زمان و مکان وجود دارد که در جوامع پیشامدرن زمان و مکان را به گونه‌ای یکنواخت و همبسته می‌توان مشاهده کرد که مردم در کنار یکدیگر وارد تعامل با هم می‌شوند اما مدرنیته این ظرفیت را برای زندگی و فعالیت‌هایمان فراهم کرد تا گستره زمان و مکان به شکلی مجزا نمود داشته باشند و در این فرایند امتداد زمان و مکان تجربیات رسانه‌ای شده شرط بیرونی کنش هستند که به ما اطلاعاتی درباره دیگران می‌دهند و روایتی را که ما درباره دیگران داریم را تغییر می‌دهند (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۵).

-پیشینه پژوهش

نتایج تحقیق تاج بخش و گودرزی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان: مدل‌سازی معادله ساختاری تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت جوانان استان آذربایجان غربی، نشان داد که نتایج بیانگر آن است که دو بعد شناختی و ارتباطی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت جوانان استان آذربایجان غربی تأثیر داشته‌اند و ابعاد هویتی جوانان این استان را تحت تأثیر قرار داده‌اند، هرچند اثرگذاری این دو بعد در سطح ضعیفی بوده است. یافته‌های پژوهش بادل و چیتی (۱۴۰۰) با عنوان: تأثیر اشیا یادگیری بر پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی دانش‌آموزان پایه دوم ابتدایی شهر مشهد در درس علوم تأثیر داشته و باعث افزایش پیشرفت تحصیلی و بهبود خودکارآمدی دانش‌آموزان دوم ابتدایی شهر مشهد می‌گردد. کهنایی (۱۴۰۰)، پژوهشی با عنوان: مولفه خودکارآمدی تحصیلی، به عنوان یک اصل در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، انجام داده است. پژوهش مورد نظر، یک مطالعه توصیفی - مروری است و گردآوری اطلاعات آن با استفاده از اسناد، مدارک، سایت‌ها و مجلات الکترونیکی موجود صورت پذیرفته است. پس از بررسی و تجزیه و تحلیل مفاهیم، مبانی نظری، نظریات و دیدگاه‌های مختلف در این زمینه همچون نظریه شناختی - اجتماعی آلبرت بندورا و سایر صاحب‌نظران به مهمترین مولفه‌های خودکارآمدی پرداخته شد که شامل نگرش مثبت به مدرسه، توانمندی و پیشرفت در

^۱ Structuration theory.

^۲ Anthony Giddens.

عملکرد تحصیلی، مشغولیت تحصیلی، تعهد نسبت به تحصیل، شیفتگی، اشتیاق تحصیلی (رفتاری، شناختی و انگیزشی)، رضایت تحصیلی و خوش بینی تحصیلی و به تبع آن بهزیستی و رشد رفتار می‌شود.

نتایج تحلیل زینلی و حقایق (۱۳۹۹) با عنوان: اثر بخشی یادگیری مستقل بر پیشرفت تحصیلی خودکارآمدی تحصیلی و اضطراب امتحان دانش آموزان پسر پایه هفتم شهر اصفهان، نشان داد که آموزش یادگیری مستقل بر پیشرفت تحصیلی (معدل و ریزنمرات علوم، فارسی و تعلیمات اجتماعی) و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان تأثیر معنادار داشته است، ولی بر اضطراب امتحان و نمره ریاضی دانش آموزان تأثیر معنادار نداشته است. نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش یادگیری مستقل، می‌تواند در بهبود پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان مؤثر باشد.

پژوهشی توسط سندوگدا و کوآنکولا^۱ (۲۰۲۲) با عنوان: تحلیل رابطه بین دیدگاه دانشجویان دانشگاه در مورد آموزش از راه دور و خودکارآمدی رایانه ای آنها، انجام گردید. این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین دیدگاه دانشجویان از سیستم آموزش از راه دور و خودکارآمدی رایانه ای آنها بر حسب برخی از متغیرها با استفاده از مدل موفقیت سیستم های اطلاعاتی (ISSM) و مدل پذیرش فناوری (TAM) انجام شده است.

پژوهشی توسط هانهام و همکاران^۲، (۲۰۲۱) با عنوان: تأثیر پذیرش فناوری، خودکارآمدی تحصیلی و جنسیت بر پیشرفت تحصیلی از طریق تدریس خصوصی آنلاین، انجام شد که نتایج بیانگر این است که شرایط تسهیل کننده به طور مثبت با سودمندی درک شده از فناوری دارای رابطه بود، که به نوبه خود با خودکارآمدی تحصیلی ارتباط مثبت داشت. با کمال تعجب، سهولت استفاده درک شده ارتباط آماری معنی داری با سودمندی درک شده نداشت. خودکارآمدی تحصیلی نیز با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت داشت.

نتایج پژوهش آناند و همکاران (۲۰۱۸) نشان داد که، بین اعتیاد به شبکه های اجتماعی با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان از نظر آماری همبستگی معنادار و معکوس وجود دارد.

الیاف^۳ (۲۰۱۷) در پژوهشی اثرات داستان دیجیتال بر پیشرفت تحصیلی، انگیزش یادگیری و حفظ در میان دانشجویان دانشگاه را مورد بررسی قرار داد. نتایج مطالعه نشان داد که تأثیر داستان های دیجیتال بر موفقیت تحصیلی، انگیزه و حفظ در تجربیات تجربی دانش آموزان مثبت است.

^۱ . Sendogdu and Koyuncuoglu.

^۲ . José Hanham , Chwee Beng Lee, Timothy Teo.

^۳ . Elif Aktaş. Serap Uzuner Yurt

روش پژوهش

این پژوهش از نظر اهداف پژوهش کاربردی، از نظر داده‌ها کمی و از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل تمامی دانش‌آموزان پسر مقطع دوم متوسطه شهرستان اهواز می‌باشند. از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای تعیین حجم نمونه بر اساس استفاده از جدول مورگان استفاده شد که تعداد ۳۷۰ نفر از دانش‌آموزان پسر مقطع دوم متوسطه شهرستان اهواز به عنوان افراد نمونه انتخاب گردیده‌اند. ابزار لازم برای پژوهش حاضر، پرسشنامه‌های زیر بوده‌اند: پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی جینکز و مورگان (۱۹۹۹) که در پژوهش هاشمی نصرت‌آباد و بیرامی (۱۳۹۲) با کمک تحلیل عامل ۰/۷۶، عامل استعداد ۰/۶۶، عامل کوشش ۰/۶۵ و عامل بافت ۰/۶۰ به دست آمد. پرسشنامه پیشرفت تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۰) که مرادیان (۱۳۹۲) روایی آن از طریق روایی محتوایی توسط کارشناسان و متخصصان مورد تأیید قرار داده است. پایایی پرسشنامه مرادیان (۱۳۹۲) پایایی پرسشنامه را با استفاده از ضریب الفای کرونباخ ۰/۸۲ بدست آورده است. پایایی پرسشنامه در این تحقیق با استفاده از آلفای کرونباخ بررسی شد و ۰/۹۲ به دست آمد که نشان دهنده پایایی مناسب می‌باشد (Lindman, ۲۰۱۲). برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمونهای همبستگی پیرسون و رگرسیون در بستر نرم افزار SPSS استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

- بین شبکه‌های مجازی با خودکارآمدی دانش‌آموزان پسر مقطع دوم شهرستان اهواز رابطه‌ی آماری معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۱- ضریب همبستگی پیرسون بین شبکه‌های مجازی با خودکارآمدی

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
(r)	(p)	
بُعد استعداد	-۰/۴۳	۰/۰۰۵
بُعد بافت	-۰/۴۰	۰/۰۰۵
بُعد تلاش	-۰/۳۸	۰/۰۰۵
متغیر خودکارآمدی	-۰/۴۱	۰/۰۰۵

با توجه به نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون ($r = -0/41$) در جدول فوق، بین خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه آماری منفی معنی‌داری وجود دارد ($P = 0/00$). در این راستا، نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون بین ابعاد خودکارآمدی از جمله: بُعد استعداد متغیر خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی ($r = -0/43$)، بین بُعد بافت متغیر خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی ($r = -0/40$)، بین بُعد تلاش متغیر خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی ($r = -0/38$) از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه منفی معنی‌داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد ($P = 0/01$).

- بین شبکه‌های مجازی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز رابطه‌ی آماری معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۲- ضریب همبستگی پیرسون بین شبکه‌های مجازی با پیشرفت تحصیلی.

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
	(r)	(p)
بُعد خودکارآمدی	-۰/۳۵	۰/۰۰۵
بُعد تاثیرات هیجانی	-۰/۴۲	۰/۰۰۵
بُعد برنامه‌ریزی	-۰/۵۱	۰/۰۰۵
بُعد فقدان کنترل پیامد	-۰/۵۲	۰/۰۰۵
بُعد انگیزش	-۰/۳۹	۰/۰۰۵
متغیر پیشرفت تحصیلی	-۰/۴۸	۰/۰۰۵

با توجه به نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون ($r = -0/48$) در جدول فوق، بین پیشرفت تحصیلی و میزان استفاده از شبکه‌های مجازی از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه

آماري منفي معني داري وجود دارد ($P=0/005$). نتايج بدست آمده از ضريب همبستگي پيرسون بين ابعاد پيشرفت تحصيلي از جمله: بُعد خودکارآمدی متغير پيشرفت تحصيلي و شبکه‌های مجازي با ضريب همبستگي ($r=-0/35$)، بين بُعد تاثيرات هيچاني متغير پيشرفت تحصيلي و شبکه‌های مجازي با ضريب همبستگي ($r=-0/42$)، بين بُعد برنامه‌ريزي متغير پيشرفت تحصيلي و شبکه‌های مجازي با ضريب همبستگي ($r=-0/51$)، بين بُعد فقدان کنترل پيامد متغير پيشرفت تحصيلي و شبکه‌های مجازي با ضريب همبستگي ($r=-0/52$)، بين بُعد انگيزش متغير پيشرفت تحصيلي و شبکه‌های مجازي با ضريب همبستگي ($r=-0/39$)، از ديدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصيلي ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه منفي معني داري در سطح ۹۹ درصد وجود دارد ($P=0/01$).

- بين خودکارآمدی و پيشرفت تحصيلي دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز رابطه‌ی آماری معني داري وجود دارد.

جدول ۳- ضريب همبستگي پيرسون بين خودکارآمدی و پيشرفت تحصيلي.

متغير	ضريب همبستگي	سطح معني داري
	(r)	(p)
خودکارآمدی	۰/۴۵	۰/۰۰۰
پيشرفت تحصيلي		

با توجه به نتايج بدست آمده از ضريب همبستگي پيرسون در جدول فوق، بين خودکارآمدی و پيشرفت تحصيلي از ديدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصيلي ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه آماری مثبت معني داري با ضريب همبستگي پيرسون ($r=0/45$) وجود دارد ($P=0/000$).

بحث و نتیجه‌گیری

نتايج بدست آمده از ضريب همبستگي پيرسون در راستای رابطه بين خودکارآمدی و شبکه‌های مجازي بيانگر از آن است که، بين خودکارآمدی و شبکه‌های مجازي با ضريب همبستگي ($r=-0/41$)، از ديدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصيلي ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه آماری منفي معني داري وجود دارد ($P=0/000$). به اين معني که با افزايش ميزان استفاده از شبکه‌های مجازي، ميزان خودکارآمدی کاهش، و با کاهش ميزان استفاده از شبکه‌های مجازي،

خودکارآمدی آنان افزایش پیدا کرده است. در این راستا، نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون بین ابعاد خودکارآمدی از جمله: بُعد استعداد متغیر خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی $(r = -0/43)$ ، بین بُعد بافت متغیر خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی $(r = -0/40)$ ، بین بُعد تلاش متغیر خودکارآمدی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی $(r = -0/38)$ از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه منفی معنی‌داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد^۱ $(P=0/001)$.

نتایج پژوهش میری رستمی (۱۳۹۹) در این زمینه نشان داد که بین خودکارآمدی و میزان استفاده از شبکه‌های مجازی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد. نتایج تحقیق اصغری گنجی و همکاران (۱۳۹۹) نشان داد بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی با خودکارآمدی و بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان همبستگی منفی و معنادار وجود دارد. نتایج تحقیق تاج بخش و گودرزی (۱۴۰۱) حاکی از آن است که بین بعد شناختی و ارتباطی شبکه‌های اجتماعی مجازی با هویت جوانان در سطح معناداری است و بعد ارتباطی، بیشترین همبستگی را با بعد دینی هویت و بعد شناختی بیشترین همبستگی را با بعد سیاسی هویت جوانان داشته است. نتایج تحقیق شاکری نسب و همکاران (۱۳۹۷) نشان داد که بین استفاده از فضای مجازی و اضطراب اجتماعی و خودکارآمدی تحصیلی رابطه وجود دارد. نتایج پژوهش شاوردی و همکاران (۱۳۹۸) نشان داد که هیچ‌گونه رابطه‌ای میان معدل سال گذشته دانش‌آموزان و عملکرد کمی تحصیل آن‌ها با استفاده از شبکه اجتماعی مجازی وجود ندارد و تنها میان معدل آن‌ها و تبادل اطلاعات علمی (سوالات امتحانی) از طریق شبکه‌های اجتماعی رابطه وجود دارد. همچنین میان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و عملکرد کمی تحصیلی، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، یادگیری و دریافت سوالات و پرسش‌های درسی ارتباط وجود دارد. با این وجود میزان تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر عملکرد کمی تحصیلی در سطح متوسط و تاثیر آن بر سایر فعالیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان در سطح ضعیف می‌باشد. نتایج پژوهش جعفری و شهابی (۱۳۹۸) نشان داد که بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با عملکرد تحصیلی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. همچنین بین شدت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با عملکرد تحصیلی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. رابطه بین زمان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با عملکرد تحصیلی نیز معنادار بود. نتایج آزمون رتبه‌بندی فریدمن نشان داد که اینستاگرام بیشترین و فیسبوک کمترین تأثیر را بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان داشته است اما با پژوهش زیر همسو نیست: نتایج پژوهش مالمیر و همکاران (۱۳۹۸) بر این اساس می‌توان از فناوری نوین و آموزش الکترونیکی جهت رشد خلاقیت و بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان استفاده کرد.

^۱ پیشنهاد می‌شود با توجه به نتایج به دست آمده از بستر شبکه‌های مجازی، کانال‌ها و شبکه‌های آموزشی مختص دانش‌آموزان با فضایی شاد و متنوع

- بین شبکه‌های مجازی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز رابطه‌ی آماری معنی‌داری وجود دارد.

نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون در راستای رابطه بین پیشرفت تحصیلی و شبکه‌های مجازی با ضریب $(r = -0/48)$ از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه آماری منفی معنی‌داری وجود دارد. به این معنی که با افزایش میزان استفاده از شبکه‌های مجازی، میزان پیشرفت تحصیلی افت کرده بود، و با کاهش میزان استفاده از شبکه‌های مجازی، پیشرفت تحصیلی آنان بهبود پیدا کرده است. در این راستا، نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون بین ابعاد پیشرفت تحصیلی از جمله: بُعد خودکارآمدی متغیر پیشرفت تحصیلی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی $(r = -0/35)$ ، بین بُعد تاثیرات هیجانی متغیر پیشرفت تحصیلی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی $(r = -0/42)$ ، بین بُعد برنامه‌ریزی متغیر پیشرفت تحصیلی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی $(r = -0/51)$ ، بین بُعد فقدان کنترل پیامد متغیر پیشرفت تحصیلی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی $(r = -0/52)$ ، بین بُعد انگیزش متغیر پیشرفت تحصیلی و شبکه‌های مجازی با ضریب همبستگی $(r = -0/39)$ ، از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه منفی معنی‌داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد^۱ ($P=0/000$).

نتایج پژوهش امامی‌ریزه (۱۳۹۵) در پژوهشی نشان داد بین نمره پیشرفت تحصیلی دانشجویانی که کاربر عادی شبکه‌های اجتماعی (با میانگین ۱۵/۱۵ و انحراف استاندارد ۱/۵۵) و دارای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی خفیف (با میانگین ۱۵/۱۳ و انحراف استاندارد ۲/۰۱) و دارای اعتیاد به شبکه‌های مجازی شدید (با میانگین ۱۴/۸۴ و انحراف استاندارد ۱/۷۲) تفاوت معنادار وجود دارد. سپری کردن زمان بیش از حد در شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث کاهش ساعات مطالعه و خستگی دانشجویان در کلاس می‌شود، بنابراین، کاهش پیشرفت تحصیلی را در پی دارد. نتایج تحقیق گل محمدنژاد بهرامی (۱۳۹۴) در تحقیقی نشان داد خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانشجویانی که از اینترنت استفاده می‌کنند بیشتر از دانشجویانی است که از اینترنت استفاده نمی‌کنند.

- بین خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز رابطه‌ی آماری معنی‌داری وجود دارد.

در راستای افزایش خودکارآمدی و فرهنگ استفاده مثبت از این شبکه‌ها و همچنین، از این بستر جهت آموزش مطالب مختلف استفاده شود.^۱ با توجه به نتایج به دست آمده از بستر شبکه‌های مجازی، پیشنهاد می‌شود از این بستر، جهت آموزش مطالب مختلف و آموزش دروس مختلف توسط معلمان و اساتید دلسوز در راستای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بویژه آنان که از تمکن مالی کمتری برخوردار هستند یا به دلایلی از شبکه‌های مجازی استفاده‌های غیر درسی دارند، به کانالهای مرتبط آموزشی مراجعه و پیشرفت تحصیلی آنان را بهبود بخشند.

با توجه به نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون، بین خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی از دیدگاه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲، رابطه آماری مثبت معنی‌داری با ضریب همبستگی پیرسون ($r=0/45$) وجود دارد ($p=0/000$). به این معنی که با افزایش خودکارآمدی، میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مذکور نیز افزایش، و با کاهش خودکارآمدی دانش‌آموزان، پیشرفت تحصیلی آنان نیز کاهش پیدا کرده است. لازم به ذکر است که این رابطه دوسویه می‌باشد به این معنی که با افزایش میزان پیشرفت تحصیلی، خودکارآمدی دانش‌آموزان مذکور نیز افزایش، و با کاهش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، خودکارآمدی آنان نیز کاهش پیدا کرده است. افراد با خودکارآمدی بالا معتقدند که قادرند به طور مؤثرتری از رویدادهای زندگی خود برآیند و نسبت به کسانی که خودکارآمدی پایین‌تری دارند انتظار موفقیت دارند. این افراد در تردیدهای خود غرق نمی‌شوند و به تکالیف دشوار به عنوان چالش نگاه می‌کنند نه به عنوان تهدید و معمولاً دنبال چالش هستند. این نتایج با یافته‌های تحقیقات پیشین امینی (۱۳۸۲) همسویی دارد. همچنین میان انگیزه پیشرفت و خودکارآمدی، رابطه تداخلی و تعاملی وجود دارد. معمولاً دانش‌آموزان با خودکارآمدی بالا به موفقیت‌های چشمگیری در موقعیت‌های تحصیلی دست می‌یابند. بندورا (۱۹۸۶) و نیز با نتایج واتین (۱۹۸۹) که انگیزه پیشرفت با نیاز به تسلط بر تکالیف دشوار بهتر از دیگران عمل کردن از معیارهای بالای برتری ارتباط دارد (کارن و همکاران، ۲۰۰۵).

حسین‌زهی و همکاران (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیده‌اند که شناسایی مواردی که در موفقیت تحصیلی نقش دارند، امری بس مهم و ضروری به نظر می‌رسد، بر همین اساس یکی از موضوعات مهم در حوزه آموزش و پرورش، سازه خودکارآمدی بوده که این مسئله بر توانایی انجام تکالیف در شرایط خاص اشاره دارد. علاوه بر این نوع دیگر خودکارآمدی، به باور کلی فرد در مورد توانمندی و قابلیت‌های خود اشاره دارد. با بررسی‌های به عمل آمده از نتایج پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه چنین برمی‌آید که سازه خودکارآمدی نقش مهمی در یادگیری و موفقیت تحصیلی داشته و باعث افزایش موفقیت تحصیلی می‌شود. نتایج پژوهش کهرآهی (۱۴۰۰) در این زمینه بیانگر این است که پیامدهای مهم دیگر خودکارآمدی در سطوح بالاتر، پیشرفت در تحصیل و در نتیجه موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد. که مولفه‌های مهم خودکارآمدی، شامل نگرش مثبت به مدرسه، توانمندی و پیشرفت در عملکرد تحصیلی، مشغولیت تحصیلی، تعهد نسبت به تحصیل، شیفتگی و برخورداری از انرژی‌های مضاعف، اشتیاق تحصیلی (رفتاری، شناختی و انگیزشی)، رضایت تحصیلی و خوشبینی تحصیلی و در پایان بهزیستی و رشد رفتار می‌باشد.

نوروزی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی معتقد است بین خودکارآمدی تحصیلی با موفقیت تحصیلی، نوع استرس و واکنش به استرس، حمایت اجتماعی خانواده و افراد مهم رابطه وجود دارد. و خودکارآمدی تحصیلی، عامل تاثیر گذار بر موفقیت تحصیلی

بود. که جهت بهبود آن می‌توان با طراحی مداخلات مناسب از استراتژی‌هایی جهت کنترل استرس تحصیلی و حمایت اجتماعی خانواده و اساتید استفاده نمود.

- محدودیت‌های پژوهش

پژوهش فقط بر روی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه‌ی اول شهر اهواز صورت گرفته است، لذا امکان تعمیم نتایج به سایر اعضای جامعه امکان‌پذیر نیست و در صورت تعمیم باید محدودیت و احتمالات در نظر گرفته شود.

- در پژوهش حاضر، از ابزارهای خودگزارش‌دهی استفاده شد، ممکن است افراد در ابراز مشکلات خود و پاسخ به پرسشنامه‌ها صداقت و دقت کامل را به خرج نداده باشند و با توجه به تأثیر عوامل انسانی، در نتایج پژوهش محدودیت‌هایی در این خصوص به وجود آمده باشد.

- محدودیت در جمع‌آوری داده‌های مرتبط با متغیرها به صورت مطلوب.

- بررسی مقطعی پژوهش که ممکن است در مقطعی، افراد بویژه در محدوده‌ی سنی پژوهش مذکور، تحت تأثیر هیجاناتی به گونه‌ای پاسخ دهند که مغایر با دیگر مقاطع زمانی باشد.

- تعداد زیاد پرسش‌های پرسشنامه‌ها به طولانی شدن زمان اجرای آن انجامید که بر مقدار دقت پاسخ‌های شرکت‌کنندگان بی‌تأثیر نبوده است.

- فرهنگ رایجی که سبب خصوصی تلقی کردن اطلاعات شبکه‌های مجازی افراد می‌باشد، یکی از محدودیت‌های کلیدی پژوهش می‌باشد که باعث شده است افراد به نوعی از انتقال تمامی اطلاعات مرتبط با موضوع پژوهش و یافته‌های خویش به دیگران خودداری کنند.

- عدم امکان بررسی نحوه‌ی فعالیت دانش‌آموزان در شبکه‌های مجازی.

- کم‌حوصله بودن بعضی از پاسخگویان.

- تمایل به خروج بعضی از شرکت‌کننده‌ها از پژوهش قبل از اتمام پرسشنامه‌ها.

- تمرکز بر روی مسئله تحقیق عامل دیگری از بروز محدودیت‌ها است. وقتی محقق تحقیق خود را بر روی یک مشکل یا سؤال خاص متمرکز کند، لزومی ندارد که سایر مشکلات یا سوالات را بررسی کند. لذا، جاهایی که ممکن است مشکلات یا متغیرهای مرتبط دیگری که به همان اندازه مورد اهمیت هستند، وجود داشته باشند، محدودیت بررسی آنها از دسترس این پژوهش خارج بود.

- پیشنهادات

- باورهای خودکارآمدی چهارچوبی برای انگیزش، رفاه و پیشرفت فردی ایجاد می کند. ارزیابی افراد از عملکرد خود باعث تنظیم و ایجاد احساس خودکارآمدی در آنها می شود. در این راستا، با تقویت خودکارآمدی دانش‌آموزان به ویژه در مقطع تحصیلی متوسطه‌ی اول و دوران نوجوانی، می‌توان پیشرفت تحصیلی آنان را بهبود بخشید.
- امروزه مدارس فقط کارکرد آموزشی ندارند، بلکه باید به مسائل تربیتی و پرورشی و بخصوص مهارت‌های بهتر زندگی کردن نیز توجه ویژه شود و به رشد رفتار در افراد اهتمام ویژه‌ای داشته باشند، تا خروجی سیستم آموزش و پرورش برای جامعه، افرادی توانمند، خودکارآمد، ورزیده و با مهارت باشند. تا هم به پیشرفت و بهزیستی خود و اجتماع کمک کرده باشند. لذا، لازم است مورد توجه واقع شود چرا که خودکارآمدی تحصیلی به عنوان یک اصل ثابت شده در موفقیت تحصیلی منجر به رشد رفتار که در واقع همان هدف اصلی یادگیری است، خواهد شد.
- در زمینه‌ی پیشنهادات کاربردی به نظام آموزش و پرورش شهرستان اهواز، جهت کاهش استفاده از شبکه‌های مجازی دانش‌آموزان و پیامدهای ناشی از آن نیاز است تا به صورت تئوری و عملی آموزشهایی در راستای بهبود خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان صورت گیرد.
- پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی در یک چرخه تقویت متقابل شکل می‌گیرد. در صورتی که افراد خودشان را در زمینه‌ای باور داشته باشند، از احساس ارزشمندی بالا برخوردار باشند، نسبت به زندگی خود خوش بین هستند و معتقدند در صورتی که تلاش کنند به اهداف خود می‌رسند. تاثیر باورهای خودکارآمدی بر تلاش و پیشرفت تحصیلی چنان چشمگیر است که می‌تواند تفاوت‌های عمده در توانایی افراد را از بین ببرد؛ که توصیه می‌شود مورد توجه قرار گیرد.
- با توجه به نتایج به دست آمده از بستر شبکه‌های مجازی پیشنهاد می‌گردد، کانال‌ها و شبکه‌های آموزشی مختص دانش‌آموزان با فضایی شاد و متنوع در راستای افزایش خودکارآمدی و فرهنگ استفاده مثبت از این شبکه‌ها و همچنین، از این بستر جهت آموزش مطالب مختلف استفاده شود.
- به مسئولان آموزش و پرورش شهرستان و استان پیشنهاد می‌گردد که با برنامه‌ریزی‌های علمی و منسجم در راستای ایجاد کارگاههای آموزشی برای والدین و دانش‌آموزان معایب و عواقب استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی را به آنان گوشزد کنند تا از نتایج این آموزشها در راستای افزایش خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی آینده‌سازان مذکور بهره‌گیرند.
- پیشنهاد می‌گردد از بستر شبکه‌های مجازی، جهت آموزش مطالب مختلف و آموزش دروس مختلف توسط معلمان و اساتید دلسوز در راستای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بویژه آنان که از تمکن مالی کمتری برخوردار هستند یا به دلایلی از شبکه‌های مجازی استفاده‌های غیر درسی دارند، به کانالهای مرتبط آموزشی مراجعه و پیشرفت تحصیلی آنان را بهبود بخشند.

منابع

- ابراهیمی، لقمان؛ بابایی، آسیه؛ پارسی نژاد، زهرا و اجلی، لیلا؛ ۱۳۹۹، رابطه خودکارآمدی تحصیلی با معنای تحصیل و انگیزه پیشرفت در دانش‌آموزان، گروه روانشناسی، دانشگاه سراسری زنجان، زنجان، ایران.
- اصغری گنجی، سعید؛ اسماعیلی، محمدرضا؛ حاجی انزهایی، زهرا. ۱۳۹۹. همبستگی خودکارآمدی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران. نشریه مدیریت ارتقای سلامت، دوره ۹، شماره ۵.
- امامی ریزه. کبری. ۱۳۹۵. تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان. دو ماهنامه علمی پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. ۹ (۳): ۲۰۶-۲۱۳.
- امینی، شهریار، ۱۳۸۲، بررسی نقش خودکارآمدی، خودتنظیمی و عزت نفس در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سوم دبیرستان شهرکرد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- امینی، شهریار، ۱۳۸۸، بررسی نقش خودکارآمدی، خودتنظیمی و عزت نفس در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سوم دبیرستان شهرکرد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- بادله، علیرضا و چیتی، فاطمه؛ ۱۴۰۰، تأثیر اسیا یادگیری، بر پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی دانش‌آموزان، فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، تابستان، شماره ۴۴.
- تاج بخش، غلامرضا و گودرزی، فرشاد؛ ۱۴۰۱، مدل‌سازی معادله ساختاری تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت جوانان استان آذربایجان غربی، پژوهش‌های ارتباطی، تابستان ۱۴۰۱ - شماره ۱۱۰.
- جعفری، علی؛ شهابی، بهجت. ۱۳۹۸. تاثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان. فصلنامه فناوری آموزش و یادگیری. سال سوم، شماره ۱۰، ص ۱ تا ۱۵.
- حسین پور، جعفر و کرم‌زاده، اسماعیل؛ ۱۳۹۹، آینده پژوهی کنترل کنشهای جمعی برانداز با تأکید بر ناآرامی‌های شهری، نشریه علمی آفاق امنیت، سال سیزدهم، شماره چهل و ششم بهار.
- حسین زهی، دربخت، جنگی زائی، نسرین و نصرت‌ناهوکی، عبدالسلام؛ ۱۳۹۵، نقش خودکارآمدی در یادگیری و موفقیت تحصیلی، راهکارهای توسعه و ترویج آموزش علوم در ایران، گله‌دار- ایران، ۱۸ تیرماه.

- خلیلزاده، شمس، ۱۴۰۰، سرزندگی، هویت و اشتیاق تحصیلی و خودکارآمدی خلاق به عنوان پیش‌بین‌های عملکرد تحصیلی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان پسر سال سوم دبیرستان‌های شهرستان ابرکوه)، دو فصلنامه سواد تربیتی معلم، دوره ۱، شماره ۱، پاییز و زمستان، صفحات ۱۸۹ - ۹۱۷۵.
- ذکایی، محمد سعید (۱۳۸۶)، فرهنگ جوانان و تلفن همراه، تحقیقات فرهنگی ایران، سال دوم، شماره ۳.
- زراعت، زهرا و غفوریان، علیرضا. ۱۳۸۸. اثربخشی آموزش مهارت حل مسئله بر خودپنداره تحصیلی دانش‌آموزان. راهبردهای آموزش. ۲ (۱): ۲۳-۲۶.
- زینلی، فاطمه و حقایق، سیدعباس؛ ۱۳۹۹، اثربخشی یادگیری مستقل بر پیشرفت تحصیلی خودکارآمدی تحصیلی و اضطراب امتحان دانش‌آموزان پسر پایه هفتم شهر اصفهان، پژوهش‌های کاربردی روان‌شناختی، پاییز، سال یازدهم - شماره ۳.
- ساروخانی، باقر، ۱۳۷۳، جامعه‌شناسی ارتباطات، چاپ پنجم، تهران: اطلاعات.
- شاکری نسب، محسن؛ قلعه‌نوی، زهره؛ کاظم‌آبادی، زهرا. ۱۳۹۷. تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر اضطراب اجتماعی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان. اولین کنگره ملی پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، وزارت علوم تحقیقات و فناوری دفتر مشاوره و سلامت.
- شاوردی، ته‌مین؛ چیت‌ساز قمی، محمدجواد؛ حیدری، حسن. ۱۳۹۸. تاثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد کمی تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهر تهران. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، جهاد دانشگاهی، تهران، ایران. نشریه علمی فناوری آموزش، جلد ۱۴، شماره ۴.
- شولتز، دوان، ۱۳۸۱، نظریه‌های شخصیت، ترجمه یوسف کریمی و همکاران، تهران، نشر ارسباران.
- قاسمی، وحید؛ عدلی پور، صمد؛ کیانپور، مسعود، ۱۳۹۱، تعامل در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و تأثیر آن بر هویت دینی جوانان؛ مطالعه موردی فیسبوک و جوانان شهر اصفهان، فصلنامه علمی پژوهشی دین و ارتباطات، سال نوزدهم، شماره دوم، پاییز ۴۲: ۳۶-۵.
- قنبری طلب، محمد، ۱۳۹۴، کاربرست نظریه بندورا در تعلیم و تربیت، اولین همایش ملی سوادآموزی و ارتقای سلامت، آبان.
- کهرازهی، مجید، ۱۴۰۰، مولفه خودکارآمدی تحصیلی، به عنوان یک اصل در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید مطهری، زاهدان، ایران.

- گلچین، مسعود؛ سخایی، ایوب؛ افشانی، علیرضا، ۱۳۹۱، مطالعه میزان و نوع استفاده از شبکه های ماهواره ای فارسی زبان و مناسبات خانوادگی در بین شهروندان تهرانی، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، سال چهارم، شماره ۵۶: ۱۱۸-۸۴.
- گل محمدنژاد بهرامی، غلامرضا. ۱۳۹۴، نقش استفاده از اینترنت بر خودکارآمدی، انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی؛ دانشگاه علوم پزشکی تبریز. دو ماهنامه علمی-پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. دوره ۸، شماره ۴، مهر و آبان ۱۳۹۴.
- مال میر، آمنه؛ اسماعیلی، احمدرضا؛ مددی، وحید. ۱۳۹۸. بررسی تاثیر میزان استفاده از رسانه های آموزشی بر پیشرفت تحصیلی و خلاقیت دانش آموزان. این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده سوم در دانشگاه آزاد اسلامی واحد فراهان می باشد. فصلنامه علمی مدیریت بر آموزش سازمان ها. جلد ۸ شماره ۱ ص ۲۰۱-۱۸۵.
- محمدی صادق، سعید؛ ۱۳۹۸، تاثیر شبکه های اجتماعی و رفتارهای اجتماعی بر رویه تحصیلی دانش آموزان (مطالعه موردی: دانش آموزان متوسطه دوم ناحیه ۱ و ۲ زاهدان)؛ مجله مطالعات روان شناسی تربیتی، شماره ۳۱، زمستان، صص ۱۶۸ - ۱۴۵.
- مرادی پردنجانی، حجت اله؛ جعفری، پیروش؛ قاسمی، محمد؛ صادقی، ستار و حیدری، حسین. ۱۳۹۳. تبیین رابطه انگیزش پیشرفت، مرکز کنترل و ریسک پذیری با خلاقیت. ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۳(۴): ۱۸۱-۱۶۶.
- مهدی زاده، محمد، ۱۳۸۹، نظریه های رسانه: اندیشه های رایج و دیدگاه های انتقادی، چاپ اول، تهران: همشهری.
- میری، محمدرضا، نکوهی، محمد، دستجردی، رضا، بررسی رابطه بین اضطراب و خودکارآمدی با موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، مجموعه مقالات پنجمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان؛ تهران، ۲۲ و ۲۳ اردیبهشت ماه، ۱۰۱۳-۱۰۱۰.
- نوروزی، آریتا، جمالی، مکیه، طهماسبی، رحیم، ۱۳۹۲؛ عوامل موثر بر خودکارآمدی تحصیلی و ارتباط آن با موفقیت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بوشهر سال ۹۲-۱۳۹۱، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، دوره سیزدهم، شماره هشتم، آبان ۶۴۱ - ۶۲۹.
- ویندال، سون؛ سیگنایترز، بنو؛ اولسون، جین، ۱۳۸۷، کاربرد نظریه های ارتباطات، ترجمه علیرضا دهقان، چاپ دوم، تهران: جامعه شناسان.
- یعقوبی، فاطمه؛ ۱۳۹۸؛ بررسی نقش شبکه های اجتماعی مجازی در گرایش پسران به مد و خودآرایی، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی در رشته مطالعات فرهنگی، رشته علوم اجتماعی، دانشگاه کاشان.

Reference

- A. Aslan Sendogdu, Ozdal Koyuncuoglu, ۲۰۲۲, An Analysis of the Relationship between University Students' Views on Distance Education and their Computer SelfEfficacy, International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology, Vol. ۱۰, No. ۱, ۱۱۳-۱۳۱.
- Abd-El-Fattah, S. M., & Salman, A. M. (۲۰۱۷). Academic delay of gratification: A construct validation with high school students. *Journal of Psychology & Clinical Psychiatry*, ۸(۱), ۱-۱۳.
- Anand N, Thomas C.H, Jain P.A, Bhat A, Thomas C.H, Prathyusha PV, Aiyappag SH, Bhath SH, Youngi K, Cherian AV. Internet use behaviors, internet addiction and psychological distress among medical college students: A multi-center study from South India. *Asian Journal of Psychiatry*. ۲۰۱۸; ۳۷(?): ۷۱-۷۷. <https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/j.ajp.۲۰۱۸.۰۷.۰۲۰>
PMid:۳۰۱۴۵۵۴۰.
- Bandura. A. (۱۹۸۶) Perceived self- efficacy in cofnitiv development and functioning. *Educational psychologist*, ۲۸, ۱۱۷- ۱۴۸.
- Bandura. A. (۱۹۸۶) Perceived self- efficacy in cofnitiv development and functioning.
- Falahi A, Atif K, Elnaffar Y. International conference on green computing and communications. *Proceedings of the IEEE/ACM International Conference on Cyber, Physical and Social Computing (CPSCom ۲۰۱۰)*; ۲۰۱۰ Oct۳۰-Nov ۱; ۳
- Galindoa, Claudia and Sheldon, Steven B. (۲۱۰۲). School and home connections and children's kindergarten achievement gains: The mediating role of family involvement, *Early Childhood Research Quarterly*, ۲۳(۲۱۰۲): ۹۱- ۰۱۲.
- Kelin, A. (۲۰۰۵). The effects of computer in education of computer in education. *Journal ofScientific American*, ۴(۴), ۲۰۷-۲۲۰.

- Kirschner PA, Karpinski A C. (۲۰۱۰) Facebook and academic performance. *Computers in Human Behavior*, ۲۶, (۶), ۳۷-۴۵.
- Lee, J, Lee H. "The Computer- Mediated Communication Network: Exploring the Linkage between the Online Community and Social Capital", *New Media and So.* ۲۰۱۰; (۵): ۱۲۴.
- Lee, N. C., Krabbendam, L., Dekker, S., Boschloo, A., de Groot, R. H., & Jolles, J. (۲۰۱۲). Academic motivation mediates the influence of temporal discounting on academic achievement during adolescence. *Trends in Neuroscience and Education*, ۱(۱), ۴۳-۴۸.
- Lewis K, Kaufman J, Gonzalez M, Wimmer A, Chrisis N. Social Networks Tastes, Ties, and Time. *Soc Network*. ۲۰۰۸;۳۰(۴):۳۳۰- ۴۲.
- Lindman, R, Duek. J. L., (۲۰۱۲). A Comparison of changes in dental students and medical students approaches learning during professional training, *Eur J Dent Edu*, ۵ (۴): ۷-۱۶۲.
- Mashini j, Factors affecting academic achievement, *Journal of Education*, ۱۹۹۶:۸ Kirschner PA, Karpinski A C. Facebook and academic performance. *Comput Hum Behav*. ۲۰۱۰;۲۶(۶):۳۷-۴۵.
- Sahin, I., & Shelley, M. (۲۱۱۱). Considering Students' Perceptions: The Distance Education Student Satisfaction Model. *Educational Technology & Society*, ۰۰ (۲), ۲۰۲-۲۲۲.
- Samareh S, Kezri Moghadam N. [Relationship between achievement goals and academic self-efficacy; Mediation role of academic engagement]. *Education Strategies in Medical Sciences*. ۲۰۱۶; ۸ (۶):۱۳-۲۰.
- Samavi SA, Ebrahimi K, Javdan M. [Relationship between academic engagements, self-efficacy and academic motivation with academic achievement among high school students in Bandar Abbas]. *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*. ۲۰۱۷; ۴ (۷): ۷۱- ۹۲.
- eder P, Oishi S. Ethnic/racial Homogeneity in College Students' Facebook Friendship Networks and Subjective Well-being. *J Res Pers*. ۲۰۰۹;۴۳(۳):۴۳۸.
- Sohrabi Z, Ghovati F, Mir Hoseini FA, Hoseini F. [The relationship between achievement motivation, time management and academic achievement in undergraduate students of Iran University of Medical Sciences]. *Razi Journal of Medical Sciences*. ۲۰۱۶; ۲۳ (۱۵۰): ۳۵- ۴۵.

- Soysa CK, Weiss A(۲۰۱۴). Mediating perceived parenting styles–test anxiety relationships: Academic procrastination and maladaptive perfectionism. Learning and Individual Differences. ۳۴:۷۷–۸۵. doi: ۱۰.۱۰۱۶/j.lindif.۲۰۱۴.۰۵.۰۰۴.
- Thompson LA, Dawson K, Ferdig R, Black EW, Boyer J, Coutts J, et al. The Intersection of Online Social Networking with Medical Professionalism. J Gen Intern Med. ۲۰۰۸;۲۳(۷): ۹۵۴-۷.
- Zare, H. Pirkhaifi, AS And tell, d. (۲۰۱۰), Investigating the Effectiveness of Problem Solving Skills Training on Promoting Engineers' Creativity According to Their. Educational psychologist, ۲۸, ۱۱۷- ۱۴۸.
- Elif Aktas, Serap Uzuner Yurt(۲۰۱۷), Effects of Digital Story on Academic Achievement, Learning Motivation and Retention among University Students, International Journal of Higher Education, Vol۶,N۱.